

Píše Michal Kosák

(E*forum, 19. 10. 2011)

V minulém roce uběhlo sto let od narození Františka Hrubína. Jeho jubileum vydavatelsky kryjí z valné části aktivity bohemistky **Ivy Málkové**: hrubínovská bibliografie (2009), výbor z dopisů (2010) – obě připravené spolu s Danielem Řehákem pro nakladatelství Host – a v neposlední řadě edice **Básní Františka Hrubína** v České knižnici (Host 2010). Tato kniha se stejně jako jiné svazky knižnice vymezuje jako tzv. čtenářské vydání a tomu se snaží dostát uspořádáním, podobou aparátu i způsobem jazykové přípravy. Výbor, jenž má dle slov editorky reprezentovat z Hrubínovy tvorby to nejdůležitější pro poznání autorova uměleckého vývoje, zahrnuje jedenáct z devatenácti Hrubínových básnických knih (Zpíváno z dálky, Krásná po chudobě, Země po polednách, Včelí plást, Jobova noc, Hirošima, Proměna, Až do konce lásky, Romance pro křídlovku, Černá denice a Lešanské jesličky) a vedle poznámek a vysvětlivek je doplněn i komentářem (s. 347–426), který se pokouší o jakousi čtenářskou podobu kritického aparátu.

Čtenářské vydání bylo dříve vymezováno jako textově totožná odlika vědecké edice, zbavená rozsáhlých komentářů zaznamenávajících genezi textu. Dnes je pojmáno – ku prospěchu věci – značně volně a variabilně. To se v hrubínovském svazku projevuje v rovině jazykové přípravy (podle ediční poznámky editorka zasahovala i do kvantity slov jako hyždě, opryskávají, přílby, stenat či vrátký, jiné tvary zas ponechala, např. napověda či stříhá) i v aparátu edice. Komentář k Hrubínovým knihám představuje kritické přijetí sbírek prostřednictvím koláže nazvané Dobové kontexty (s. 348–369), v níž se čtenář setkává s pásmem rozsáhlých citací z dobových kritik a recenzí. Genezi textů (která není stabilní součástí komentářů České knižnice) v nové hrubínovské edici nereprodukuje klasický aparát různocnění, nýbrž výklad, jenž rukopisné, časopisecky i knižně publikované varianty nejen stručně popisuje, ale snaží se i jednotlivé změny místy interpretovat, postihnout stručně charakteristiky trajektorie, po které se vývoj textu ubíral.

Hodnocení této edice by bylo možné doprovodit mottem z Hrubínových veršů „Chci na vás, hvězdy, zpívat oslavu / a zespod jiné výjevy se derou“ (s. 197). Naznačený způsob ediční práce má své výhody, má i svá úskalí. Výkladově pojatý kritický aparát umožňuje sice na jedné straně postihovat dynamiku textu, představit čtenáři neuralgická místa a hybné momenty autorovy poezie lépe než formalizovaný a na první pohled těžko přehledný aparát, dovoluje i rezignovat na záznam všech proměn a sledovat jen některé linie, což může být především u rukopisných náčrtů často ta nejlepší cesta. Nicméně klade vysoké nároky na určitost a přesně cílenou

charakteristiku při popisu stavu věcí, které by bylo možné lépe naplnit v samostatné studii. Každopádně zde se to úplně nedaří, srov. např. nesrozumitelné: „Přetiskujeme znění pasáže, která je odlišná a zachována ve 3., 4. a 5. vydání, takže toto znění můžeme považovat za znění poslední ruky“ (s. 415). Jestliže měla dále editorka snahu na základě variant genezi textu místy vykládat, bylo by dobré, kdyby přitom zvažovala, jak se minuciézní rozbor proměn jednotlivých slov a veršů, jež se vždy dotýkají různých vrstev uměleckého díla, má k pomyslnému celku básně či sbírky, jak např. doplňuje či naopak koriguje dobové konkretizace citované v komentáři. Jinak jí vedle drobné výšivky na okraji nezbývají než konstatování jako: „Z dochovaného materiálu je zřejmé, s jakou rozvahou a koncizností Hrubín na sbírce pracoval, nejen aby předvedl, že složil mistrovskou básnickou zkoušku při prezentaci znělkového věnce. Nalézal slova, melodii a rytmus, v nichž byly v čase okupace vysloveny bolest a pokoření, ale také připomínána jistota minulosti a sebevědomí kořenů a ztajována naděje na budoucnost a proměnu“ (s. 392).

Jako výchozí texty editorka zvolila zásadně první vydání jednotlivých knih, a to s argumentem, že takto lze zachytit „básnickou poetiku Františka Hrubína v původní podobě bez pozdějších časových nánosů“ (s. 348). To jistě lze, nicméně ne u každé Hrubínovy sbírky má taková snaha opodstatnění, resp. smysl. Jiná je situace např. u prvotiny Zpíváno z dálky, kde se od čtvrtého vydání mění nejen znění básní, ale proměňuje se i kompozice a přibývají básně další, a jiná je v Proměně, kde – jak sama editorka píše – vydání z roku 1958 je novými a v aparátu uváděnými verši „obohaceno“ (s. 416); vývoj obou sbírek je tedy po stránce praktického edičního řešení, ale hlavně esteticky *zásadně* odlišný. Přitom ve věci volby výchozího textu je v dosavadní hrubínovské ediční praxi pěkný precedens: Jiří Brabec v Básnickém díle Františka Hrubína (Československý spisovatel 1967–1970) volil pro některé sbírky jako výchozí vydání první, jinde, jako např. u Proměny, vydání pozdější (tedy třetí). Tento „kolísající“ přístup v souladu s významovými proměnami básnickovy tvorby i s dalšími osudy jeho textů by jistě více odpovídal stavu samotných Hrubínových básnických sbírek. Česká knižnice tuším chtěla přinášet jasné odborně koncipované svazky.